

“El procés d’independència ha de ser semblant a la transició espanyola”

La catedràtica de dret constitucional Montserrat Nebrera, que va ser candidata a presidir el PP català el 2008, s’ha declarat partidària de la independència de Catalunya, en un article d’opinió al diari ‘Nació Digital’. Nebrera explica a EL TEMPS les raons que l’han feta canviar i quin és el seu model ideal de procés d’independència.

A l'article del *Nació Digital* “L’hora dels adéus” citeu l’entrevista a César Vidal que deia que el rescat bancari “podria ser el moment d’acomiar-nos”. Això us ha animat a defensar l’independentisme?

—És una posició que s’ha començat a veure en certs àmbits de l’opinió periodística de Madrid: que no és que els catalans vulguin anar-se’n, sinó que ells ens fan fora. Jo relaciono això amb una idea que Salvador Cardús defensa sovint: marxar no vol dir xoc de trens. Fóra bo que aquesta marxa fos cordial i seria ideal que mantinguéssim la mateixa relació que Suècia i Noruega després de la separació: són països germans, comparteixen llengües i mantenen una relació cordial.

—Per què ara?

—Si tot va bé, en un futur proper, la Unió Europea s’haurà de construir de veritat. És necessari si volem competir en un món complex com l’actual. Per tant, si al fet que hi ha gent que diu que marxem –i no ho diu cordialment–, hi afegim la crisi i que aquí uns altres també diuen que marxem, penses: “Si no és ara, no serà mai.” Aquesta és una conjunció que no s’ha escaigut en molts anys.

—Ara és un bon moment?

—Hi ha hagut moments que teníem un model econòmic comú per a defensar. Ara no: ara tenim un estat que no respecta ni té en compte la pluralitat i la complexitat i tenim una crisi galopant,

que ha obligat Catalunya a fer més sacrificis dels que veiem en uns altres punts d’Espanya. Per tant, a mi se’m van acabant els arguments. I jo era unionista. Ho deia en el sentit més constructiu de la paraula. Creia en la unió. Però només hi crec des de la llibertat.

—Però què ha canviat perquè digueu “jo, que no volia marxar, així no m’hi vull quedar”?

—D’una banda, la fallida del projecte europeu. Sarkozy ha perdut les eleccions perquè els francesos pensen que no ha defensat la *grandeur* de França com s’havia de fer. I el discurs nacionalista d’Hollande té poques diferències amb el de Marine Le Pen. Per què? Perquè quan no són clars els projectes europeus, s’atien els nacionals. Què passa a Espanya? Que no hi ha un conreu de la unitat interna, no hi ha una crida a l’esforç comú de tots els territoris. Hi ha tot el contrari. Mentre estem en una situació crítica des del punt de vista extern, dins el territori el govern espanyol decep expectatives, incompleix compromisos, no explica per què ara no es poden fer segons quines reformes. Doncs si no toca ara que hi ha crisi, quan toca? No toca mai?

—Quan parreu de reformes, parreu de pacte fiscal?

—Parlo de qüestions econòmiques, però també de qüestions legals. No poden reconstruir l’estat de les autonomies sense posar sobre la taula un debat de com

el volem en un futur. Ja sabem que n’hi ha que pensen que resoldre l’estat de les autonomies resoldria el problema econòmic –cosa que és una errada–, però si és així, si des del govern central volen reformar-lo aprofitant la majoria absoluta que tenen, s’ha de fer amb llum i taquígrafs; no d’amagatotis: ara reformo un miqueta la sanitat, després un poc l’ensenyament, després des d’Aragó diuen que el català de la Franja no és català... Un governant ha d’anar de cara i ha de ser valent. Amb governants porucs, reformes encobertes, promeses incomplertes i *ara-no-toques* no es pot avançar. Els governants col·loquen les persones en situacions de tensió que no s’han de permetre. Per tant, abans de continuar tibant les relacions, val més que les relacions siguin d’una altra manera. Aquest és el relat de com una persona que no era independentista ha acabat pensant que ens relacionarem millor des d’un altre punt de vista. A mi m’agradaria continuar-hi mantenint una bona relació i crec que d’aquesta manera acabarem barallats: acabarem pensant que els altres són culpables i acabarem dient-nos allò no ens hem de dir...

—Voleu dir que si no es fa ara, no es podrà fer ben fet?

—Tinc la sensació que és el moment. De la mateixa manera que és el moment de repensar què és la política, parlar de regeneració i debatre com refem les regles del joc, també ha arribat el moment de reformular les relacions amb aquest estat espanyol, que és especialment complex en el panorama europeu.

—Precisament perquè som en un context de crisi econòmica, potser Espanya estarà menys disposada que mai a renunciar a l’autonomia que més aporta al seu PIB, no?

—És, probablement, la raó per la qual la situació no s’entoma. De la mateixa manera que, en el context de la UE, diuen que no rescataran Espanya perquè és massa gran, en el cas espanyol Catalunya no ha estat tractada igual com el País Basc o Navarra per les dimensions que té des d’un punt de vista econòmic. Però s’hauria pogut fer alguna altra cosa: recuperar el sentit de solidaritat. La mateixa paraula diu que no és caritat. És un sistema de reequilibrar territoris, però ha de tenir límits temporals i quantitius, com passa en països com ara Alemanya. Mentre hi ha bonança, no passa res i es va fent amb el peix al cove –ho va fer

JORDI PLAY/ARXIU

“A mi m’agradaria que Catalunya i Espanya mantinguessin una relació cordial, però d’aquesta manera acabarem barallats”

tant CiU com el tripartit—, però ara que hi ha crisi tampoc no volen perquè hi ha crisi! Quan serà el moment de reconsiderar, en benefici del qui dóna i en benefici del qui rep —perquè això, al final, afecta la dignitat del qui rep—, que les relacions de solidaritat han de tenir límits? Si quan hi ha bonança no es poden reformular aquestes relacions i quan hi ha crisi, tampoc, quan? Mai, no? Un altre argument per a anar-se’n.

—Si econòmicament no els convé, la postura de César Vidal és per despit?

—Sí. És una actitud de despit. Les emocions en política juguen males passades. L’emoció pot traïr la raó. Els qui defensen els interessos de l’estat pensen que Vidal continua sostenint els seus arguments antiindependentistes recalitrants i, en el fons, fent malbé la gallina dels ous d’or. Molts defensors de l’estat prefereixen que Catalunya hi sigui per motius econòmics. Però també haurien de voler que Catalunya hi fos des dels punts de vista emotiu, anímic o personal, i això no els importa. No entenc què els passa pel cap quan no s’adonen que aquesta situació els pot fer perdre un

dels actors fonamentals en el panorama econòmic del conjunt de l’estat. No sé què els passa pel cap. Em fa l’efecte que res. Ni tan sols malícia. De fet, ja ho ensumava.

—Ho vau intuir quan vau ser al PP?

—Sí, De les converses que vaig tenir amb la gent que ara és al govern espanyol vaig deduir que els importava un rave. Mai no poden pensar que això que creix dia a dia, això que ara defensen persones que fa temps era impensable que ho assumissin, l’adéu a Espanya, vagi més enllà de quatre que baixen de la muntanya i quatre avis de la guerra civil. Potser fa deu anys era així, però ara no són pocs: són molts. Són empresaris i són gent de tota mena que es topant amb la manca d’intel·ligència emocional. Algú que demana la unitat europea i no és capaç de conrear la unitat al seu propi territori... què pot exigir?

—Així doncs, us feu independentista perquè al govern espanyol no el preocupa Catalunya?

—Jo creia que aquest govern, essent liberal des d’un punt de vista polític, seria

capaç d’entomar el gran repte d’un estat complex com l’espanyol, que és garantir la llibertat de marxar-ne o de quedar-s’hi. És a dir, en temps de crisi com aquest, hauria de ser capaç de reformular les relacions entre els territoris, de manera que qualsevol hi estigui perquè hi vol estar i ningú perquè hi sigui obligat. Una de les reformes de la Constitució que tenim ha de ser la inclusió del dret d’autodeterminació de tots els pobles que la integren.

—Això esperàveu de Mariano Rajoy?

—Em pensava que faria una cosa que no és exactament això. Jo creia que, si guanyava les eleccions a Andalusia, faria callar els seus territoris i duria a terme una reformulació asimètrica de l’estat. Possiblement sóc una il·lusa però crec que això és el que hauria volgut fer. Com que no va guanyar a Andalusia hauria d’haver fet unes altres coses.

—Quines?

—L’independentisme s’evita superant-lo. Si volen evitar l’independentisme, només els cal superar-ne les expectatives —és el que fan les bones empreses respecte a les reivindicacions laborals:

superar-les. I com es desmunta? Dient-los que, si volen, se'n podran anar. Potser no desmuntaria els arguments dels que volen marxar tant sí com no, però la major part de la gent —que se sent pressionada, violentada i poc respectada— els deixes sense arguments. Aquesta era, per a mi, la millor arma de la unió: la llibertat. Com que Rajoy no ha pogut fer això perquè ha perdut a Andalusia —i el socialisme andalús impediria qualsevol intent de reforma asimètrica—, ha de fer una altra cosa. I amb aquesta sí que guanyaries la partida als socialistes: intentar que els territoris siguin amb l'estat, proposant una reforma, fent seure tothom a la taula de presidents i aconseguint que els territoris que més capacitat tenen per a arrossegar l'economia hi estiguin d'acord. El País Basc no hi hauria dit res, Catalunya s'hauria sentit ajudada i no —com sempre— enganyada. S'hauria de desmantellar el Ministeri de Sanitat —reservant-te una central de compres de medicaments, per exemple—; el de Cultura o el d'Educació —mantenint a Presidència les quatre coses que en diu l'article 149.1— i ja està. Com que això no es fa, bon vent! Jo vull que això s'acabi cordialment. Jo no en volia marxar, però així no m'hi vull quedar.

—Us ha decebut Rajoy?

—La manca de sensibilitat de Rajoy en aquest sentit —molt curiosa, perquè ell també és perifèric— es deu a la seva indolència. Allò que més el caracteritza és aquesta sensació que transmet, com si pensés que “ja es resoldrà sol”. Per a moltes coses va molt bé aquest tarannà... i sobretot per a la seva salut. Aquesta manera de viure la política tan àtona és la millor manera de sobreviure-hi. Fa política des de tres anys després d'haver guanyat les oposicions. I així acabarà la seva vida, a la política. El problema és que hagi de governar. I en temps de tempesta com ara cal un capità.

—Quina és la vostra manera ideal d'assolir la independència?

—Ja fa temps que m'ho plantejo. Com que no existeix a la Constitució el dret a l'autodeterminació, quina és la possibilitat que queda? Pot ser una mica la mateixa de la transició. La transició va formular una constitució sobre la base d'una llei de reforma política que basculava sobre una llei de successió dins les lleis del Movimiento Nacional. Una llei que reforma la llei i canvia el

JORDI PUJOL/ARXIU

“Si seguíssim un full de ruta predemocràtic, tindriem el reconeixement internacional”

seu esperit per a sortir d'un sistema autoritari i començar-ne un de democràtic. Aquesta era una raó que políticament ho justificava tot, però jurídicament era un frau a la llei anterior. Què hauríem de fer ara per a ser curiosos democràticament? Possiblement plantejar això que en López Tena fa molt bé: una formulació recaragolada d'una pregunta plantejada en clau de consulta: “Estàriem disposats a plantejar al conjunt de l'estat un procés d'independència...?” És a dir, hem de copsar quina és la voluntat real de la gent. Això no tindria efectes vinculants, però seria un avís per als navegants que ens governen i els diria en quina situació estem. Perquè potser aquesta sensació que tinc que la gent es va cansant i preferien fer net i començar de bell nou a la UE no la comparteix una majoria. Això s'hauria de saber mitjançant aquesta pregunta recaragolada que impedeix que es consideri il·legal i permet de copsar la temperatura.

—I després?

—Copsada la temperatura, els qui governen han d'entomar un repte que pot ser de dues menes. El primer, convocar eleccions, uns comicis que tinguin un caire pseudo-constituent: cadascun dels partits que s'hi presentin dirà quina és la seva posició sobre un futur estat propi de Catalunya. L'altra opció és plantejar una declaració des del parlament, com a Kosovo. Jo crec que, des del punt de vista democràtic, és millor la primera

opció: el president de la Generalitat té la capacitat de convocar eleccions; planteja des del punt de vista mediàtic —i, per tant, de campanya— quina és la seva voluntat; explica, per tant, que, amb independència dels pactes polítics que es puguin fer després, la voluntat és acabar de determinar com marxem; i, després, una sessió parlamentària determina l'adéu.

—Aquest adéu a Espanya on es recolza des d'un punt de vista jurídic?

—Si les eleccions han estat constituents, tenim un fet constituent. Després el Parlament es reuneix en assemblea constituent, redacta una constitució i la sotmet a referèndum. Què faran els altres? Uns hi estaran a favor, uns altres contra, però es votarà el text constituent. És clar que els processos constituents tenen esclatxes d'irregularitat. Sempre. S'han d'arrelar sobre una base que no és jurídicament ferma: és mòbil perquè canviem de sistema. Però si fóssim capaços de seguir un mínim full de ruta paraconstituent, metaconstituent o preconstituent això tindria el reconeixement i la legitimitat internacional, que és molt important. El procés d'independència hauria de ser, tant com sigui possible, semblant al que es va fer a la transició: fer arrelar sobre estructures ja establertes el pas que, qualitativament, significa un canvi de sistema. En aquell cas era d'autoritari a democràtic; en aquest cas seria passar de ser autonomia a ser estat. Com va fer Noruega. Algú demanava als suecs per què havien deixat que els noruecs se n'anessin i els suecs responien: “És que se'n volien anar.” Si la voluntat d'un poble és incontestada, no hi ha res que hi puguis objectar.

—Si haguéssiu sortit escollida presidenta del PP català, hauríeu arribat a la mateixa conclusió que ara sobre la independència?

—És que no hauria durat ni un mes. Jo sabia que anava cap al suïcidi. Ens va sorprendre molt de tenir un 43%. Des del punt de vista de l'aparell dels partits, ja se sap que això no podia passar. El 43% no era per als meus, era fruit del rebot, de la mala maror interna en un partit on no transpira la democràcia —perquè no transpira, en general, en cap partit. En aquell moment els va sortir un gra, que era jo, i, si hagués guanyat, m'haurien posat una gestora l'endemà passat.

Alex Milian